

GUILBERT DE RUPLE. BIOGRAFIE VAN EEN TOPMAN UIT DE BOURGONDISCHE FINANCIËLE ADMINISTRATIE.¹

door Kristof Papin

Er zijn weinig personages die doorgedrongen zijn tot de top van de Bourgondische administratie maar toch zo weinig aandacht hebben gekregen als Guilbert de Ruple. Alhoewel hij jarenlang de hoge financiële functie bekleedde van algemeen ontvanger van de Bourgondische landen, werd nog geen enkele biografische nota aan hem gewijd. Onterecht, maar begrijpelijk om verschillende redenen.

Hij staat in de historiografie volledig in de schaduw van zijn leerling én opvolger als tesorier Pieter Lanchals, wiens turbulente levensloop aanleiding heeft gegeven tot veel biografisch werk, dat soms is uitgemond tot ware hagiografie². Het bronnenmateriaal dat bewaard bleef over deze Lanchals is dan ook veel rijker en dankbaarder voor de historicus. Lanchals had van Brugse zijde reeds in de negentiende eeuw veel aandacht gekregen en het is nu eenmaal veel eenvoudiger om op bestaande studies verder te werken. Guilbert de Ruple daarentegen heeft overigens geen al te opvallende rol gespeeld in de toch bijzonder woelige periode waarin hij zijn topfuncties bekleedde, dit in tegenstelling tot tijdgenoten als Fillastre, Hugonet, Lanchals,...

Over de persoon van Guilbert de Ruple beperken de gepubliceerde biografische notities zich tot minder dan 5 lijnen. Er zijn echter verschillende aanwijsbare redenen waarom de Ruple nooit bestudeerd werd. De geschiedschrijving van de Bourgondische periode maakt al te graag de cesuur met de overgang tussen de regeringen van Filips de Goede en deze van zijn zoon, Karel de Stoute. De in de 19de eeuw zo sterk overbelichte slechte verstandhouding tussen Filips de Goede en zijn zoon-opvolger Karel de Stoute leeft nog altijd voort. Maar onze de Ruple is één van de topfiguren die de twee heretogen diende en toch krijgt hij steeds maar zijdelingse aandacht in de bestaande studies³.

---

¹ Gebruikte afkortingen: A.D.N.= Archives Départementales du Nord (Rijsel), A.R.A.B.= Algemeen Rijksarchief Brussel, K.B.= Koninklijke Bibliotheek (Brussel), R.A.G.= Rijksarchief Gent, S.A.I.= Stadsarchief Ieper, S.A.P.= Stadsarchief Poperinge.

² M. Boone, Lanchals, Pieter, in: *Nationaal Biografisch Woordenboek*, 13, kol. 471-480.

³ Francine Leclercq, *Etude du personnel de la chambre des comptes de lille sous les ducs de Bourgogne*, thèse d'Ecole des chartes, inédite, 1958. (Dit werk behandelt de periode 1386 tot 1477). Mijn bijzondere dank aan Mevrouw Leclercq die ons de toestemming gaf haar werk in te zien voor deze studie. Mireille Jean, *La chambre des comptes de Lille. L'institution et les hommes (1477-1667)*. Mémoires et docu-

KRISTOF PAPIN

Toch is zijn staat van dienst niet onbelangrijk. Begonnen als ontvanger van de exploten van de kamer van de Raad van Vlaanderen (1461-1463), werd hij Algemeen ontvanger (1464-1467), Argentier van de Hertog (1468-1470), terug Algemeen ontvanger (1471-1472), Tresorier van Oorlog (1472-1473) om tenslotte te eindigen als penningmeester van de hertogin (1474).

Hij maakte een opvallende carrière in een periode waarin vele grote namen letterlijk en figuurlijk sneuvelden aan de top (Rolin, Fillastre,...) en hij zou allen overleven.

1. De familie de Ruple in Poperinge

Guilbert de Ruple is afkomstig uit Poperinge, waar de familie in de vijftiende eeuw niet onbekend is in de stad. Niettegenstaande het eigenlijke vijftiende-eeuwse archief van de stad verloren is gegaan, kunnen we uit de weinige wel bewaarde stukken voldoende aflezen om het belang van de familie in te schatten. In 1439 is een Alexandre de Ruple baljuw van het hof van St.-Bertijns te Poperinge⁴. Hij is de vader van Guilbert. Poperinge was eigendom van de St.-Bertijnsabdij en de abt van de abdij was hier wereldlijk heer. De abt van Sint-Bertijns stelde dus in die hoedanigheid de schepenen aan, alsook de baljuw die geen grafelijk baljuw was⁵. Familieleden waren al veel vroeger actief in de streek. Een Johannes Ruple vinden we reeds in september 1233 terug⁶. In 1408 is een Guillaume de Ruple zoon van Sanders een niet onbelangrijk leenman van de abt van St.-Bertijns te Poperinge⁷. Ze bezaten toen rechten op een leen van 110 gemeten in de Edewaerthoek in Poperinge. In 1434 verschijnt een Johannes Ruple als notaris⁸. Diezelfde notaris de Ruple verschijnt tevens in een oorkonde van de stad in 1457⁹. In 1444 is een Pascharius Ruple

---

ments de l'école des chartes 36, Genève-Paris, 1992. John Bartier, *Légistes et gens de finances au XVe siècle. Les conseillers des Ducs de Bourgogne Philippe le Bon et Charles le Téméraire*, Brussel, 1955. Richard Vaughan, *Charles the Bold. The last Valois duke of Burgundy*, Londen, 1973, p. 230.

⁴ D'Haigneré - O. Bled, *Les chartes de Saint-Bertin d'après la cartulaire de Dom Dewitte*, Saint-Omer, 1886-1899, t. 3, p. 325 (n°2808).

⁵ Jan van Rompaey, *Het grafelijk baljuwsambt in Vlaanderen tijdens de Boergondische periode*, Verhandelingen van de koninklijke Vlaamse academie voor wetenschappen, letteren en schone kunsten van België, klasse der Letteren nr. 62, 1967.

⁶ F.H. d'Hoop, *Cartularium. Recueil des chartes du prieuré de Saint-Bertin, à Poperinghe et de ses dépendances a Bas-Warneton et a Couckelare*, Bruges, 1870, n°63.

⁷ De La Fons-Melicocq, *Fiefs et droits féodaux de l'abbaye de Saint-Bertin a Poperingues*, in: *Bulletin historiques de la Société des Antiquaires de la Morinie*, vol.II, Saint-Omer, 1861, pp. 1091-1092.

⁸ F.H. d'Hoop, o.c., n°163.

⁹ S.A.P. Charters A 25.

GUILBERT DE RUPLE

schepen van Poperinge.¹⁰ In 1460 maakt een Alexander de Ruple deel uit van de Raden van de stad.¹¹ Het is evenwel twijfelachtig of dit gaat om de vader van Guilbert, gezien deze baljuw was van de stad. Misschien was het de broer van Guilbert. In oktober 1465 is een Sanders de Ruple keurheer en schepen van de stad¹². In 1478 vinden we een meester Jan de Ruple terug als voorschepen van de stad¹³. In 1481 schrijft Johannes De Ruple "de popringis" zich op 30 augustus in aan de Leuvense Universiteit om er kanoniek recht te gaan studeren¹⁴.

Op het einde van de 15de eeuw en in het begin van de 16de eeuw vinden we de familie behalve te Poperinge, ook terug in Ieper. Daar zijn ze actief in de handel, maar niet meer betrokken in politiek en bestuur¹⁵. Nadien raken we er het spoor van bijster. Ook in Veurne kunnen we een tak van de familie de Ruple traceren in de 16de eeuw. Eén telg was er enige jaren pachter van assisen op bier, "cleenen" bier en het recht op de ledermarkt.¹⁶ Familierelatie met de Poperingse tak is nog niet aangetoond doch te veronderstellen gezien het weinig frequent voorkomen van de familienaam in de Westhoek.

2. Begin van de carrière

De oudste vermelding van 'Guilbert de Rupele' vinden we op 8 oktober 1454 in documenten van het leenhof van Ieper.¹⁷ De Ruple was toen al leenhouder én klerk van meester Jan Wielant. Korte tijd nadien vinden we nogmaals 'Guillebert de Rupele', maar nu in de stadsrekening van Ieper van 1455 waar

---

¹⁰ S.A.P. Charters A 16.

¹¹ Creus, *Enkele instellingen van de abdijstad Poperinge (XIIIe-XVe eeuw)*, onuitgegeven licentieoverhandeling K.U. Leuven, 1963, p.151. Cf. D'Haigueré - O. Bled, o.c., p.378.

¹² R.A.G., Raad van Vlaanderen, 2389 f° 30r°v° en 33v°.

¹³ Stadsarchief Poperinge charters A 30 "...meester Jan de Ruple die een ghehuwet man es voorscepene zynde inde voorseide steide ende heerliche de van Poperinghe..."

¹⁴ J. Wils, *Matricule de l'Université de Louvain*, Leuven, 1946, t.II n°268.

¹⁵ K.B.Brussel, Afdeling Handschriften, fonds Merghelynck, n°32, t.IV, f°125. A.R.A.B. Rekenkamer 38695, Stadsrekening Ieper 1471, f°45v° "Georges de Ruple en Guy Brekaert," voor de levering van zand. R.A.G., Raad van Vlaanderen, 7514 f°118r°-119v° dd. 2/12/1496 Jan de Ruple fs Ghelein als eiser tegen Anthonis Happe en Pieter de Man betreffende aankoop van hoppe in 1489. R.A.G., Raad van Vlaanderen, 956 f°56v° dd. 18/3/1496 (n.s.) Jasper van Premesques tegen meester Jan de Ruple, omwille van achterstellen van een lijfrente bezet op eigendommen te Brielen en St.-Jan buiten Ieper. Met dank aan O. Mus voor deze twee referenties uit het archief van de Raad van Vlaanderen.

¹⁶ K.B. Fonds Merghelynck, 32, deel V, f°195, f° 201, f° 207; 33, deel IV, f° 389; 38, deel I, f° 94.

¹⁷ S.A.I. Archief Kasselrij Ieper, 1e reeks 238 f° 35r° "Guillebert de Rupele clerc van meester Jan Wielant greffier vander camere vanden Rade".

hij nogmaals vermeld staat als klerk van meester Jan Wielant¹⁸, greffier van de Raad van Vlaanderen. Deze Jan was de vader van de veel bekendere Filips Wielant, later lekenraadsheer van het Parlement van Mechelen en vooraanstaand rechtsgeleerde¹⁹. Jan Wielant zelf was één van der 9 secretarissen van Filips de Goede sinds 1436. Hij was dit zeker nog in 1445²⁰ volgens Van Rompaey. Wij vonden hem nog in 1461/1462 terug als 'secretaire de Monseigneur et greffier du chambre'.²¹ Jan Wielant maakte promotie van secretaris van de hertog tot raadsheer van de Raad van Vlaanderen in 1464²², een zeer ongewone bevordering volgens Van Rompaey. We merken hier op dat de Raad van Vlaanderen in deze periode zetelde te Ieper en niet te Gent. Een tak van de familie Wielant was overigens ook actief binnen de stedelijke administratie van Ieper²³, doch de hierboven genoemde Wielant's zijn uit Kortrijk afkomstig. Nu is het wellicht niet aan de invloed van Jan Wielant te danken dat hij binnendrong in de administratie - zij het voorlopig nog op de laagste sport van de ladder. Als klerk van Jan Wielant lijkt Guilbert de Ruple eerder een juridische dan een financieel gerichte carrière tegemoet te gaan. Jammer genoeg weten we niet welke universitaire opleiding Guilbert de Ruple heeft gevolgd²⁴.

We zagen daarnet al dat de familie de Ruple in Poperinge een vooraanstaande plaats bekleedde. Gezien het de abten van St.-Bertijns waren die er de schepenen en baljuw aanstelden moeten we besluiten dat de familie de Ruple gunstig aangeschreven stond bij de abten van St.-Bertijns. Guilberts vader, Alexandre, was tenslotte baljuw van de stad. En in de beginjaren van Guilberts carrière was die abt niemand minder dan Guillaume Fillastre.

¹⁸ A.R.A.B. Rekenkamer 38679, Stadsrekening van Ieper van 1 januari 1455 tot 31 december 1455, f°40r°.

¹⁹ J. Van Rompaey, *De Grote Raad van de hertogen van Boergondië en het Parlement van Mechelen*, Brussel, 1973. p.26 n.37-38; p.178 n.8, p.186, 211 en 347.

²⁰ J. Van Rompaey, o.c., p.26 n.38. E.I. Strubbe, Philippe Wielant, in: *Biographie Nationale*, XXVII, 1938, kol. 279-298. J. Monballyu, Filips Wielant verzameld werk. I. Corte instructie in materie criminele, Brussel, 1995, p.7-20.

²¹ A.D.N. B 4107 f°71r°.

²² J. Van Rompaey, o.c., p. 186. J. Buntinx, *Inventaris van het archief van de Raad van Vlaanderen*, dl. I, p.77. Jan Wielant was volgens Buntinx al voor 1439 griffier van de Raad van Vlaanderen en secretaris van de hertog. Benoemd in 1464 tot raadsheer. (Verkeerdelijk vermeld als 1454 bij A. Vandenpeereboom, *Le conseil de flandre a Ypres (1451-1463)*, Ypres, 1874, p.233). Overleed te Gent op 1 juni 1473.

²³ Zo was meester Floreins Wielant pensionaris van de stad Ieper in 1452. Zie K.B. Fonds Merghelynck, dl. 32, I, 179 f°32 r°. Ook trad hij op als procureur voor de kasselrij. S.A.I. Fonds Kasselrij, 1e reeks 313 f°7r° en 10r°. Zie ook A.R.A.Brussel, Rekenkamer 44290. O. Mus, Mutaties in de samenstelling van de Ieperse magistraat in de 15e eeuw, in: *Getuigen in polderklei. Huldeboek dr. historicus Godgaf Dalle*, Veurne, 1990, p.86.

²⁴ Geen vermelding in de lijsten van universiteitsinschrijvingen van Leuven (Reusens), Orleans, zie: H. De Ridder-Symoens, *Vlaamse studenten aan de rechtenuiversiteit van Orleans 1444-1546: een overzicht*, in: *Beleid en bestuur in de oude nederlanden. Liber Amicorum prof. dr. M. Baelde*, Gent 1993, pp.105-126.

3. Onder de vleugels van Fillastre

Guillaume Fillastre was ook één van die personen die zijn aandeel heeft gehad in de intriges aan het Bourgondische hof, zo treffend beschreven door kroniekschrijver én kenner bij uitstek van het Bourgondische hofleven, Chastellain. Fillastre was na een hoogoplopend geschil benoemd tot abt van de St.-Bertijnsabdij van St.-Omaars. De normale procedure, namelijk deze waarbij de monniken zelf hun abt verkiezen was daarbij niet gevolgd. De hertog was persoonlijk naar St.-Omaars gegaan om de benoeming van Fillastre door te duwen. Hertog Filips had al eens naast een benoeming gegrepen voor Fillastre toen hij deze in 1442 wilde benoemen tot abt van de abdij van Ter Duinen in Koksijde. De Hertog moest het toen nota bene afleggen tegen zijn eigen vrouw die een ander kandidaat voor de benoeming in bescherming had genomen²⁵. De benoeming van Fillastre als abt van St.-Bertijns was de eerste in een lange rij benoemingen 'in commendam', waarbij de persoon wel de inkomsten uit het ambt verkreeg, maar er niet hoefde te zijn. Fillastre was een kampioen hierin. Abt van de St.-Bertijnsabdij te St.-Omaars, van de St.-Vaastabdij in Atrecht en opeenvolgend ook nog bisschop van Verdun, Toul en Doornik. Fillastre kon evenwel maar in 1451 effectief bezitnemen van zijn abtsetel in St.-Omaars²⁶. Hij verbleef geregeld in de Sint-Bertijnsabdij te Sint-Omaars en kende als abt wellicht zeer goed de familie de Ruple in Poperinge.²⁷

Fillastre kende een blitzcarrière. Hij werd bisschop van Doornik in 1461 en datzelfde jaar kanselier van de Orde van het Gulden Vlies. Maar nog voor hij bisschop van Doornik werd in opvolging van de stokoude Chevrot, trad hij in maart 1457 al eens op als hoofd van de hertogelijke raad van Filips de Goede bij afwezigheid van de kanselier Rolin - intussen in ongenade gevallen - en van Chevrot. Van Rompaey bestempelde hem als het machtigste personage aan het Bourgondische hof in 1457²⁸. Dat jaar was hij ook lid van de vaste commissie voor de Hertogelijke financiën en vanaf 1462 leidde hij als hoofd van de hofraad bovendien de geheime en private raad. Fillastre maakte tevens deel uit van één van de drie commissies die werden belast met de hervorming van de hertogelijke financiën. Bartier heeft beweerd dat die 'réforme' eigen-

²⁵ R. Vaughan, Philip the Good, London, 1970, p.235.

²⁶ J. Du Teil, Un amateur d'art au XVe siècle, Guillaume Fillastre, Parijs, 1920, p.9. Naar M. Vleeschouwers-Van Melkebeek, Het archief van de bisschoppen van Doornik: een inventaris uit 1477, in: *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis*, CXLIX, afl.3-4, Brussel, 1983, pp.144-145 n.90. M. Prietzel, Guillaume Fillastre II, évêque de Tournai. Un prélat et son diocèse au XVe siècle, in: *Publication du centre européen d'études bourguignonnes (XIVe-XVIe s.)*, n°38, Neuchâtel, 1998, p.147-158.

²⁷ Henri De La Plane, *Les abbés de Saint-Bertin*, Saint-Omer, 1854, dl.II, p. 4-30.

²⁸ J. Van Rompaey, o.c., p.101 en 152-153.

lijk niet zo uniek was als kroniekschrijver Chastellain ze wel voorstelde²⁹, maar toch zal de komende jaren de invloed van deze commissie wegen op de hervorming van de financiële administratie van de Bourgondische staat. De Ruple kreeg op dat moment zijn leerschool bij Wielant in de Raad van Vlaanderen en zou in 1461 zelf een financiële functie krijgen. Fillastre viel in 1465 in ongenade, maar tegen dan had de carrière van Guilbert de Ruple zo'n vlucht genomen, dat de val van zijn beschermheer hem niet zou meesleuren. Fillastre zou enige jaren later wel zijn comeback maken naar het hof en hij bleef abt van Sint-Bertijns tot zijn overlijden in 1473.

4. Ontvanger van de eksploten van de Raad van Vlaanderen

Nadat Guilbert de Ruple enige jaren klerk was geweest van Jan Wielant slaagt hij erin in 1461 ontvanger van de eksploten te worden in opvolging van Josse Van den Brande³⁰, van de Raad van Vlaanderen die zetelde te Ieper. In die hoedanigheid was hij tevens ontvanger van het zegelrecht van de kamer van de Raad van Vlaanderen. De eerste rekening (2 mei 1461 tot 1 mei 1462) was een gezamenlijke rekening van Van den Brande en de Ruple. Van 1 mei 1461 tot 30 juni 1461 was Van den Brande nog ontvanger maar dan liet hij de taak over aan de Ruple. Het is niet echt verwonderlijk dat de eerste rekening nog gezamenlijk was met Josse Van den Brande, want deze bekleedde die ontvangerij maar liefst van 1437 onafgebroken tot 1461³¹. In de hierboven reeds aangehaalde commissies voor financiën was er ook één die zich specifiek richtte op Vlaanderen. Josse Van den Brande werkte mee met de leden van de commissie op zoek naar de fraudeurs binnen het financiële apparaat³². Het toont zeer duidelijk aan dat deze Van den Brande zeer hoog stond aangeschreven en wellicht vrij veel macht had. De macht van deze commissie werd evenwel onder druk van de Vier Leden fel beknot op 15 februari 1459 n.s.³³

²⁹ J. Bartier, *Une crise de l'Etat Bourguignon: la réformation de 1457*, in: *Hommage au professeur Paul Bonenfant (1899-1965)*, Bruxelles, 1965, pp.501-511.

³⁰ Josse de le Brande was al 'receveur des exploits du Conseil de Flandre' in 1457, toen hij tevens lid werd van de financiële commissie opgericht door de Hertog. Zie J. Bartier, *Une crise...*, p.510. Zijn laatste ontvangst werd ook niet geëind zie A.D.N. B 4105 f°56r° 'Du droit de scel de la chambre du conseil en flandres Josse de le Brande receveur des exploits de ladictie chambre le recoit et en compte par ung compte apart. Et -pour ce icy Neant'.

³¹ A.R.A.B. rekenkamer n°21808 - 21828, zijnde de 21 rekeningen van Josse de le Brande 'receveur des condamnations et exploits de la chambre du conseil ordonnée en flandre'.

³² J. Bartier, o.c., p.510.

³³ J. Bartier, o.c., p. 510. Een copie van dit stuk vinden we in het (thans verloren gegane) stadsarchief van Ieper, een vidimus niet toevallig door de proost van St.-Maarten Ieper, die van dezelfde commissie een zware boete opgelegd had gekregen. I.L.A.Diegerick, *Inventaire des archives de la ville d'Ypres*, Bruges, 1863-1868, t.III, p.243 (n°1479). E. Feys - A. Nélis, *Cartulaire de la Prévôté Saint-Martin à Ypres (1102-1543)*, Bruges, 1880-1881, t.I, n°881, p. 802-805 en n°882 p.805.

GUILBERT DE RUPLE

In de Ruple's benoemingsbrief staat dat Josse Van den Brande hem aanwees als zijn opvolger 'ledit Josse a commis et commet par ces presentes Guilbert de Ruple pour excercer et desservir les offices de notaire et receveur des exploix et condempnacions de la chambre du conseil ordonnee en Flandres', hetgeen wel goedgekeurd en bevestigd werd op 30 juni 1461 door de hertog³⁴. Guilbert zelf en zijn vader, Alexander de Ruple, stelden zich financieel borg met al hun goederen. Samen met die functie was hij ook nog 'notaire' van de Raad van Vlaanderen. Het is mij niet bekend wat deze functie inhield. Zijn voorganger Josse van den Brande, ontvanger van de exploten in 1440 cumuleerde deze twee functies ook.³⁵ De benoemingsbrief ging uit van 'les gens du conseil de monseigneur le duc' en werd te Ieper zelf op 30 juni getekend door niemand minder dan Jan Wielant, toen al secretaris van de hertog en leermeester van de Ruple³⁶.

Vreemd genoeg werd de ontvangst van 1462 niet geboekt in rekening van Laurens de Maech, ontvanger voor Vlaanderen en Artesië³⁷, maar wel in de "récette-générale", zoals dat vanaf 1464 voor de ontvanger van de eksploten van de Grote Raad het geval was.³⁸ Jan Wielant was in dat jaar behalve secretaris van de hertog ook nog altijd greffier van de kamer van de Raad van Vlaanderen³⁹. De Ruple's rekeningen zijn bewaard als ontvanger van 2 mei 1461 tot wanneer op 3 juli 1463 zijn vierde rekening abrupt werd afgebroken. Dit heeft natuurlijk te maken met het vertrek van de Raad van Vlaanderen uit Ieper naar Gent.⁴⁰ Van de ontvangsten betaalde hij de wedde uit van de voorzitter van de Raad van Vlaanderen en de helft van de weddes van de raadsheeren⁴¹, voor een totaal van 2200 ponden parisis. Van 1460 tot 1463 waren er geen nieuwe raadsheeren meer benoemd in de Raad van Vlaanderen omdat hun aantal toen al te hoog lag. Ook hier eiste de benoemingspolitiek van Filips de Goede zijn tol.⁴² Globaal kunnen deze rekeningen in drie delen opgesplitst

---

³⁴ A.R.A.B. Rekenkamer 21829

³⁵ A. Vandenpeereboom, *Le conseil de Flandre a Ypres (1451-1463)*, Ypres, 1874, p.222. Het is pas in 1463 dat Josse van den Brande conseiller-commissaire werd benoemd. Cfr. Foppens, p.116.

³⁶ A.R.A.B. Rekenkamer 21829.

³⁷ A.D.N. B 4107, 13e compte de Laurens de Maech, conseiller, du 1.1.1461 a.s. au 5.8.1462, f° 43v°-44r°.

³⁸ J. Van Rompaey, *De Grote Raad*, p.237. De functie van ontvanger van eksploten van de Grote Raad werd pas in 1464 gecreerd, en dat werk werd voordien door de algemeen ontvanger zelf gedaan. Het soms lage bedrag van de inningsgelden laat veronderstellen dat de algemeen ontvanger voor dergelijke zaken zeker geen tijd had, noch veel moeite deed, gezien zijn functie er hoofdzakelijk in bestond de ontvangsten van de gewestelijke ontvangers te centraliseren.

³⁹ A.D.N. 4107 f°71r°.

⁴⁰ A. Vandenpeereboom, o.c., pp.238-250.

⁴¹ A.D.N. B 4106 f°66r°-v°. 'De Guillebert de Ruple, notaire et receveur des exploix (sic) et condempnacions de la chambre du conseil en flandre'.

⁴² A. Vandenpeereboom, o.c., p.233.

worden, hetgeen de werkzaamheden van deze ontvanger duidelijk in beeld brengt: een eerste deel betrof de inkomsten uit boetes, uitgesproken door de Raad van Vlaanderen, een tweede deel de uitgaven, voornamelijk betalingen aan messagiers van de Raad van Vlaanderen en in het derde deel naast wedden van de leden van de Raad, ook de uitgaven voor perkament, papier, inkt e.a.⁴³

We moeten niet lang raden wie hem de functie van ontvanger van de eksplosten had toegestopt. De akte wijst wel rechtstreeks zijn voorganger Josse Van den Brande aan die kort voordien raadsheer was benoemd. Maar die titel zegt niet alles want er liepen zeer vele mensen rond met de titel van raadsheer. Het aantal daarvan dat door de hertog effectief in de besluitvorming werden betrokken, was veel kleiner⁴⁴. De functie⁴⁵ van ontvanger van exploten was één van de vele kleinere ambten die men aan het Bourgondische hof uitdeelde aan de 'kleine garnalen' binnen het raderwerk van de administratie. Toch moet de Ruple op dat ogenblik al een zekere technisch-financiële competentie aan de dag hebben gelegd. Een ontvanger van exploten moest wanneer de Raad van Vlaanderen boeten uitsprak deze dan ter plaatse gaan innen en dat was niet altijd een sinecure⁴⁶. Wanneer we zoals hier precies pogen na te trekken hoe iemand aan een bepaalde functie komt in een administratie zijn er daar altijd verschillende redenen voor. Men moest de juiste vorming hebben, maar vooral de juiste personen kennen en het ziet er naar uit dat het verblijf in de buurt van de instellingen zelf ook een handje meehelpt. Guilbert de Ruple zal later ook bij het uitkiezen van personeel soms opteren voor mensen uit zijn geboortestreek die hij wellicht kende. Zo zijn procureur in 1466, Chrétien de Wale, die uit Ieper afkomstig was en telg was uit een Ieperse schepenfamilie.⁴⁷

Het is bekend dat bij het veranderen van de standplaats van de Raad van Vlaanderen in 1463 al het personeel ontheven werd uit zijn functie en groten-deels vervangen. De Ruple slaagt erin terug te komen. Niet als ontvanger van de eksplosten van de naar Gent verhuisde Raad van Vlaanderen, waar Thierry

⁴³ A.R.A. Brussel, Rekenkamer 21829 f°11r°.

⁴⁴ Het is zeer spijtig dat de door J. Van Rompaey aangekondigde studie over de raadsheren nooit verschenen is. De auteur was wellicht in navolging van zijn werken over het baljuwsambt en de grote raad als geen ander geplaatst om ook over dit onderwerp een geheelomvattende studie te publiceren. Deze studie waar we naar uitzien wordt thans aangevat door Jan Dumolyn.

⁴⁵ J. Buntinx, Inventaris van het archief van de Raad van Vlaanderen, dl.I, p. 14 deelt de functie van ontvanger van exploten ook in bij het lager personeel.

⁴⁶ Veel gegevens over deze ontvangers van exploten van de Raad van Vlaanderen vinden we niet terug. We verwijzen wel voor deze van de Grote Raad van Mechelen naar J. Van Rompaey, De grote raad, pp. 236-248. De functie aldaar werd pas gecreërd in 1464.

⁴⁷ J.-Th. de Raadt, Sceaux Armoriés des Pays-Bas et des pays avoisinants (Belgique - Royaume des Pays-Bas - Luxembourg Allemagne - France). *Recueil historique et héraldique*, Bruxelles, 1903, p.187.

GUILBERT DE RUPLE

Mond hem opvolgde en de job cumuleerde met deze van procureur-generaal⁴⁸, maar op een veel hoger échelon. Tot op 28 september 1464 vinden we evenwel geen enkel spoor van de Ruple, totdat hij op die dag benoemd wordt tot Algemeen ontvanger van de Bourgondische Staten.

5. Benoeming tot “receveur-general de toutes finances”

Zijn benoeming tot algemeen ontvanger van de Bourgondische staat is niet geheel onverwachts. Hij had zich blijkbaar als ontvanger van de exploiten laten opmerken als een financieel-technisch competent man.

Op 28 september 1464 benoemd de hertog Guilbert de Ruple, die eerder die dag ook al tot raadheer van de hertog benoemd werd, tot ‘receveur general de toutes finances’ en dat in plaats van Robert Van de Bouverie die op zijn eigen vraag ontheven werd van de opdracht. De Ruple kreeg voor zijn opdracht 3 frank van 32 grooten Vlaams geld per dag benevens de andere inkomsten die de ontvanger toevielen. Daarmee moest de ontvanger wel zelf zijn klerken en alle materiaal (papier, inkt, etc.) betalen. De Ruple legde 6 dagen later, op 3 oktober de eed af in handen van de ‘gens de finances’, de mensen van de rekenkamer van Rijsel.⁴⁹ Jammer genoeg vonden we zijn benoemingsbrief als raadsheer ‘par autres noz lettres patentes’ niet terug. De “receveur-général de toutes les finances” had een controlerende en centraliserende functie over de provinciale ontvangers (ook “le receveur-général” geheten), die op hun beurt de ontvangsten van baljuws en ontvangers van steden en kasselrijen centraliseerden. De rekeningen van de receveur-général werd in de rekenkamer van Rijsel gecontroleerd. Dat bleef zo tot in 1477.⁵⁰ De Ruple is samen met Bladelin en Lanchals de enige Vlamingen geweest die de functie van algemeen ontvanger bekleedden⁵¹. Opvallend is ook wel dat de Ruple nooit klerk was van een tesorier-generaal en we ons dus de vraag stellen waar hij de kennis opdeed om de taak aan te kunnen⁵².

De benoeming van receveur-general liep steeds per jaar (van 1 oktober tot 30 september) en moest dan ook steeds vernieuwd worden. De Ruple heeft te maken met de oorlog die Karel de Stoute voerde tegen de Luikenaars van

---

⁴⁸ Inventaire des archives des Chambres des Comptes, t.3, Bruxelles, 1851. A.R.A.B. Rekenkamer 21832-21833 Thiéri Mond, procureur-général de flandre et receveur des exploits de la chambre 1463-1465.

⁴⁹ A.D.N. B 2054, Compte premier de Guilbert de Ruple conseiller et receveur general de toutes les finances de monseigneur le duc de bourgogne...’, 1 okt. 1464 tot 30 sept. 1465. De benoemingsbrief gaat gewoontegetrouw de eigenlijke rekening vooraf.

⁵⁰ Jean-Pierre Soisson, *Charles le Téméraire*, Paris, 1997, p.227.

⁵¹ John Bartier, *Légistes et gens de finances*, p.48, n.1.

⁵² John Bartier, *Légistes et gens de finances*, p.83. Stelde dat het bijna vanzelfsprekend was dat de klerken hun meester opvolgden. Voor de Ruple gaat dat evenwel niet op, voor zijn opvolger Pieter Lanchals wel.

1465 tot 1468. In zijn rekeningen vinden we herhaalde referenties naar deze oorlog, die uitdraaide op de val van Luik in 1468⁵³. Voor het daaropvolgende rekeningjaar 1465-1466 verandert er weinig aan de toestand behalve dan dat de rekening van het 'hôtel' van de hertog bij de Recette-générale werd gevoegd⁵⁴. Het daaropvolgende jaar sterft hertog Filips de Goede en eindigt de rekening van de Ruple op diens sterfdag, nl. 15 juni 1467.⁵⁵ Het was een gebruik dat bij het overlijden van de vorst alle ambtenaren van hun ambt ontheven werden. Dan verdwijnt de Ruple inderdaad een half jaar van het voorplan. Hij werd opgevolgd als algemeen ontvanger door Barthélemy Trotin, tot dan toe ontvanger van Karel als graaf van Charolais⁵⁶. Het einde van de militaire campagnes in 1467 betekende geenszins een rustpunt voor Karel de Stoute, door Olivier De La Marche 'le travaillant' genoemd. Tijdens zijn verblijf in Brussel zette hij orde op zaken in zijn financiën⁵⁷ en hij liet daartoe in detail een overzicht opmaken van al zijn inkomsten. Als gevolg hiervan verscheen zijn ordonnantie van 8 februari 1468 (ns) waarin de trésorie-générale opging in twee nieuwe functies: een argentier die moest instaan voor de uitvoering van de uitgaven en een algemeen ontvanger die de zorg kreeg over de inkomsten.

De periode waarin Guilbert de Ruple zijn carrière aan de top van de Bourgondische administratie inzette werd gemarkeerd door grote veranderingen in de interne politieke situatie. De clan van de de Croy's werd aan de kant gezet en begin 1465 kwam het tot een toenadering tussen Filips de Goede en zijn zoon, die jarenlang in onmin hadden geleefd. Karel de Stoute als graaf van Charolais vocht als 'lieutenant-général' van zijn vader de 'guerre de bien public' uit met Frankrijk⁵⁸. In de twee jaar die Karel de Stoute scheidden van de effectieve macht, consolideerde hij zijn positie binnen de machtstentakels van de Bourgondische staat. Significant hierin is de benoeming van zijn

⁵³ P. Henrard, *Les campagnes de Charles-le-Téméraire contre les Liégeois (1465-1468)*, in: *Annales de l'Académie d'Archéologie de Belgique*, t. XXIII, 2e série, t.III, Anvers, 1867, pp.581-678. A. Schoonheere, *Philippe de Comynnes et le fléau des expéditions punitives*, in: *Mémoires de la société d'histoire de Comines-Warneton et de la région*, t. XXIV, p. 75-98.

⁵⁴ J. Wattiez, *Les méthodes de travail des receveurs généraux de toutes les finances de Philippe le Bon*, Diplôme d'Etudes Supérieur Lille, 1959, 137p.

⁵⁵ A. Viaene, *De grote dode van het prinsenhof. Uitvaart en bijzetting van hertog Filips de Goede 1467*, in: *Biekorf*, 68, 1967/11, p. 321-332.

⁵⁶ M.-A. Arnould, *Le premier budget du duc Charles de Bourgogne (1467-1468)*, in: *Bulletin de la Commission Royale d'Histoire*, CL, 1984, pp. 238 n43.

⁵⁷ M.-A. Arnould, *Le séjour bruxellois de Charles le Téméraire pendant l'hiver de 1467-1468*, in: *Annales de la société archéologique de Bruxelles*, t. LVIII (Mélanges Mina Martens), 1981, p. 28-32. Voor een kroniekverslag uit die tijd zie: A. Schoonheere, *Philippe de Comynnes, observateur avisé de la tournée ducale en 1468*, in: *Mémoires de la Société d'histoire de Comines-Warneton et de la région*, t. XXV, 1995, p.115-126.

⁵⁸ Jean-Pierre Soisson, o.c., p. 139-140.

GUILBERT DE RUPLE

kamerheer Pierre de Goux in oktober 1465 tot kanselier. In de Raad waren alle leden de opvolger in lijn gunstig gezind: G. Hugonet, A. Haneron,...⁵⁹

6. De Ruple in een nieuwe functie: argentier

Nieuwe meesters, nieuwe wetten. Het is gemeengoed dat Karel de Stoute, niettegenstaande het negatieve beeld als vechter dat hij naliet, een groot reorganisator was van de administratie in de Bourgondische landen. Karel de Stoute voert vanaf zijn aantreden een hervorming door van de financiën in de Bourgondische staat⁶⁰. En op 1 januari 1468 duikt Guilbert de Ruple nu terug op in de functie van argentier.⁶¹ De algemeen ontvanger werd vanaf dan belast met het innen van de inkomsten, de argentier met de betaling van de uitgaven⁶². Sinds 8 februari 1468 was Berthélemy Trotin de algemeen ontvanger, functie die hij cumuleerde met die van ontvanger van oorlogen⁶³.

Karel de Stoute had net voor hij Hertog werd zijn persoonlijke financiën in orde gebracht en die oefening maakte hij nu voor zijn hertogelijke financiën. Naast de raad voor financiën, mensen van de rekenkamer en zijn persoonlijke adviseurs, waarvan er enkele een sterke financiële competentie bezaten, leidt het geen twijfel dat ook de Ruple hierin de hand heeft gehad. Het is ook de periode overigens dat voor de eerste maal een budget werd opgemaakt van de Bourgondische financiën (1467-1468)⁶⁴.

Karel de Stoute heeft veel werk gemaakt van de hervorming van de Bourgondische administratie en vooral dan van de financiële organisatie. De ontvangers generaal die tot net voor zijn aantreden ook dikwijls 'maître de la chambre aux deniers' en 'tresorier d'Epargne' waren, en ook de *tresorerie van oorloge* waarnamen, maar daarnaast alle uitgaven en inkomsten moesten centraliseren, werden grotendeels ontlast en stonden enkel nog in voor de ontvangsten⁶⁵. Wellicht was het ambt van algemeen ontvanger technisch een

---

⁵⁹ Jean-Pierre Soisson, o.c., p. 141. Omtrent deze evolutie zie: P. Bonenfant en J. Stengers, *Le rôle de Charles le Téméraire dans le gouvernement de l'Etat Bourguignon en 1465-1467*, in: *Annales de Bourgogne*, XXV, 1953. Over Pierre de Goux, kanselier van 1465 tot 1471 leze men: Jean-Pierre Soisson, o.c., p. 224-226 en Jean Bartier, *Légistes et gens de finances*, p. 341-363.

⁶⁰ Ordonnantie (Brussel, 8 februari 1468 n.s.) terug te vinden in de eerste rekening van Barthélémy Trotin. Zie ook 4de register van Charters van de Rekenkamer van Brabant n°42-45. Zie: *Inventaire des archives des chambres des comptes*, t. 2, Bruxelles, 1845, pp.10.

⁶¹ A.D.N. B 2068

⁶² C. Dehaisnes, *Inventaire sommaire des archives départementales du Nord*, série B, t.IV, Lille, 1881, p.226.

⁶³ J. Bartier, o.c., p. 409.

⁶⁴ M.- A. Arnould, *Le premier budget du duc Charles de Bourgogne (1467-1468)*, in: *Bulletin de la Commission Royale d'Histoire*, CL, 1984, pp.226-271.

⁶⁵ *Inventaire des archives des chambres des comptes*, t.2, Bruxelles, 1845, pp.2.

onmogelijke taak geworden, en misschien ook wel een poging van de hertog om meer controle te krijgen over de hoogste ambtenaren van zijn administratie. Het is wel een fenomeen dat doorheen de 15de eeuw de macht van de 'receveur general de toutes les finances' voortdurend werd beknot⁶⁶. Vanaf 1447 stond hij onder supervisie van een vaste groep raadsheren-commissarissen die een permanent toezicht op hem uitoefenden. Vanaf 1468 werden de betalingen dan verricht door een 'argentier', zodat enkel nog het 'centraliseren' van de inkomsten tot zijn prerogatieven behoorde.

De algemeen ontvanger stond vanaf dan in voor de ontvangst van "tous les deniers de tous les receveurs tant ordinaires qu'extraordinaire, compositions, traictiez, appointemens, condempnations et rémissions, restes de comptes et arrrages, en quelque manière que ce fust". De nieuwe financiële ambtenaar, de argentier, was belast met de uitgaven en hij kreeg "pouvoir et auctorité de payer aux maistres de la chambre aux deniers et autres, au receveur de l'artillerie et à autres receveurs et officiers qui seroient commis à tenir le compte des ouvrages et d'autres parties dont ils auroient charge, telles sommes de deniers qu'il serait ordonné, de payer aussi toutes parties de messageries, ambassades, dons, achats de chevaux et autres parties touchant le fait de l'écurie de Duc; menues parties, vaiselle d'or et d'argent, draps d'or, de saye et de laine, pelletteries, offrandes, obsèques, frais de perte de monnoies, gages et pensions qui seroient assigne sur ledit offices d'argentier; de faire payement aux gens d'armes et généralement de payer toutes autres parties touchant la despence extraordinaire du Duc qui surviendroient payer à icellui office d'argentier". De 'épargne' werd afgeschaft en de inkomsten van erfenissen van bastaarden, alsook de ontvangsten uit confiscaties, heerlijke rechten, de 20e en 10e penning vielen vanaf dan toe aan de plaatselijke ontvangers en niet meer rechtstreeks aan de 'recette generale', hetgeen de ontvanger-generaal veel reizen bespaarde⁶⁷.

Karel de Stoute liet duidelijk onderscheid maken tussen zijn persoonlijke inkomsten en deze van de staat. Zijn persoonlijke inkomsten dienden om zijn eigen hofhouding te betalen: de kapel, de raad, de financiën, de oorlogsvoering en zijn 'hôtel'. Niettegenstaande de precieze en rigoureuze opvolging door de hertog van zijn financiën, droeg zijn financieel beleid zeker niet bij tot zijn populariteit. Zijn militaire campagnes in Frankrijk en Luik sinds 1465 kostten excessieve bedragen. Op het 11de kapittel van het Gulden Vlies, gehouden te Brugge in juni 1468, werd de hertog daarvoor zelfs gekapitteld

⁶⁶ H. Coppens en E. Aerts, *Ontvangerij van financiën koninklijke schatkist (1387-1795)*, in: *De centrale overheidsinstellingen van de Habsburgse Nederlanden (1482-1795)*, Brussel, 1994, p.535-536.

⁶⁷ Een uitgave van de argentiersrekeningen wordt thans voorbereid o.l.v. W. Paravicini. Zie voorlopig Christiaan Albrecht, *Die Monatsrolle des Burgundischen Argentiers Nicolas de Gondeval für den Oktober 1475*, in: *Francia. Forschungen zur westeuropäischen Geschichte*, band 22/1, 1995, p. 79-127.

GUILBERT DE RUPLE

door de andere ridders van het Gulden Vlies!⁶⁸

De Hertog stelde een commissie samen 'sur le fait de ses finances et domaines'. Jean de Rosimbos, heer van Fourmelles, meester Antoine Haneron, proost van Sint-Donaas te Brugge, meester Guillaume de Clugny, protonotaire van de Heilige Stoel, Pieter Bladelin, heer van Middelburg 'en Flandre', Guillaume Poupet, heer 'de la Chaulx', als ontvanger generaal meester Berthélemy Trotin, Guilbert de Ruple als argentier en tenslotte de Hertogs audiencier, meester Jean Gros 'le jeune' als secretaris en controleur van de financiën. De rekening van de Ruple over het jaar 1470 werd effectief gecontroleerd door mr. Jean Gros⁶⁹.

In de functie van argentier zal de Ruple ongetwijfeld aanwezig zijn geweest bij de somptueuze festiviteiten georganiseerd ter gelegenheid van het huwelijk van de hertog met Margareta van York. Nadat de verloving en het huwelijk te Damme waren voltrokken, werd er van 2 tot 12 juli gefeest in Brugge, met onder meer een feestelijke praalstoet waar de Ruple waarschijnlijk mee opstapte⁷⁰. Van dit feest zijn verschillende verslagen bewaard, maar vooral dat van Olivier de la Marche is het meest uitvoerige. Hij was als kamerheer van de hertog de organisator van de feestelijkheden. Dat hij pas 40 jaar later zijn mémoires schreef zorgt ervoor dat de Ruple niet met naam werd vermeld⁷¹. In deze rekening staan ook de uitgaven van het leger van Karel de Stoute. Vanaf 26 april 1470 diende hij ook de uitbetaling te verrichten van de 'gens de guerre', en de dag nadien gebood de hertog hem ook de rekening van de vloot bij te houden⁷². Karel de Stoute was verwickeld in het conflict met de graaf van Warwick én met de Koning van Frankrijk. Karel de Stoute had het in die periode zeer moeilijk om zijn militaire operaties gefinancierd te krijgen, getuige zijn zéér zware uithaal naar de Vlamingen te Middelburg op 25 mei 1470⁷³. Private financiers als een Tommasso Portinari, gezant van de Medici's schoten de hertog te hulp.

⁶⁸ L. Gilliodts - Van Severen, *Inventaire des archives de la ville de Bruges*, t. VI, Bruges, 1876, p. 564-565. Verwijst naar M. de Reiffenberg, *Histoire de la Toison d'Or*, p. 54.

⁶⁹ A.D.N. B 2079 Contrerolle de Jehan Gros, premier secrétaire et audiencier du Duc, controleur de ses finances, de la recepte et despence faite par Guilbert de Ruple, conseiller et argentier du Duc (1-1-1470 n.s. - 31-12-1470). A.R.A.Brussel, Rekenkamer 46938, Du compte troisieme et derrain de Guilbert de Ruple, conseiller et argentier de Monseigneur le ducq de Bourgogne pour ung an finy le dernier jour de decembre 1470. Copie van origineel uit Rijselse rekenkamer 16-17de eeuw.

⁷⁰ C. Weightman, *Margaret of York duchess of burgundy 1446-1503*, pp. 30-60. L. Galesloot, Marguerite d'York, duchesse douarière de bourgogne, in: *Annales de la Société 'd'Emulation de Bruges*, 4e série, vol.3, 1879, pp.187-334. Jean-Pierre Soisson, o.c., p. 137-177.

⁷¹ C. Weightman, o.c., p.30.

⁷² J. Paviot, *La politique navale des Ducs de Bourgogne 1384-1482*, P.U.L., 1995, p.163. A.R.A. Rekenkamer 1925 f°115v° en 120v°.

⁷³ Jean-Pierre Soisson, o.c., p. 194-195.

Zeer opvallend is dat de klerken van Guilbert de Ruple bij ordonnantie van de Hertog uitgestuurd worden om betalingen aan 'gens de guerre' te verrichten. Op 4 juli 1470 wordt Josquin de Nyeuwenhuus, klerk van de argentier, gestuurd naar Abbeville, Crotoy en Boulogne om betalingen te verrichten aan de 'hommes d'armes', die klaar stonden om ingescheept te worden⁷⁴. Ook in augustus reisde hij heel wat af om de vloottroepen te betalen⁷⁵. Eén ontvanger was duidelijk niet meer voldoende om de taak te vervullen. Op 10 augustus vertrok Jehan de le Scaghe, ook een klerk van de argentier, naar Boulogne, waar de reeds genoemde klerk Joos van Nieuwenhuysen zich bevond, om deze geld af te geven om militairen uit te betalen. De argentier superviseerde dit alles en stuurde de zgn. 'lettres closes' mee, maar reisde zelf niet zo frequent rond. Vreemd is dat bij de betaling van militairen geen gebruik werd gemaakt van de 'voorschotten' van plaatselijke ontvangers, toch het systeem waarop de hele werking van de Bourgondische staatsfinanciën was gebaseerd. Ook in de functie van argentier werd de Ruple bijgestaan door klerken. Naast diegene hierboven reeds vermeld, was één van hen zijn latere opvolger, Pieter Lanchals. Van hem is een 'journal' uit 1470 bewaard van de 'frais d'ambassades, d'offices de la cour et récompenses'. Dit zijn de voorbereidende registers van de rekeningen zelf en geven heel wat informatie⁷⁶. Van de Ruple zelf is een kladregister van uitgaven bewaard, hetgeen eerder uitzonderlijk is.⁷⁷ Een andere klerk van de Ruple was Jean de le Scaghe. Onder Karel de Stoute mochten deze blijkbaar ook correspondentie van de hertog rondragen⁷⁸, wat toch ver stond van hun eigenlijke functie als klerk van de argentier. Ze werden toch betaald door de argentier zelf en niet rechtstreeks door de hertog? Het toont aan dat Karel de Stoute zich veel directer met het dagdagelijkse werk van zijn ontvangers inliet, wat zeker veel minder het geval was met zijn vader. Men zegt zelfs dat de hertog persoonlijk de rekeningen van zijn ontvangers controleerde!⁷⁹

Na drie jaar (1468-1470) de functie van argentier te hebben bekleed wordt de Ruple nu terug algemeen ontvanger van 1 januari 1471 n.s. tot 31 maart 1472⁸⁰, in plaats van meester Bartholomeus Trotin, die nu trésorier van oorlog werd, een functie die in 1470 werd ingesteld door Karel de Stoute⁸¹. De

⁷⁴ J. Paviot, o.c., p.170 en p.194 n. 175.

⁷⁵ J. Paviot, o.c., p.171 en p.194 n. 189.

⁷⁶ E. Aerts, Laatmiddeleeuwse Brabantse rekeningen in het historisch onderzoek, in: *Tijdschrift van het Gemeentekrediet*, 142, 1982, p.285.

⁷⁷ A.R.A.Brussel, Rekenkamer 46957. Zie ook H. Nelis, *Inventaire des archives des chambres des comptes*, t.VI, Bruxelles, 1931.

⁷⁸ W. Paravicini, *Der Briefwechsel Karls des Kühnen (1433-1477)*, Inventar, Frankfurt am Main, 1995, dl. 1 p. 333 (n°1043) en p. 365 (n°1146).

⁷⁹ Jean-Pierre Soisson, o.c., p. 157.

⁸⁰ A.D.N. B 2084, 4de rekening van G. de Ruple.

⁸¹ E. Rooms, Thesaurier van oorlog (14de eeuw- 1384, 1470-1619), in: *De centrale overheidsinstellingen van de Habsburgse Nederlanden (1482-1795)*, Brussel, 1994, pp.866.

GUILBERT DE RUPLE

gage die aan het ontvangerschap verbonden was bedroeg 48 s. van 2 grooten vlaams per dag. Vanuit die functie als ontvanger diende de Ruple enkel nog door te storten aan de hertog persoonlijk, de 'chambre aux deniers', de 'tresorier de guerres', de 'argentier' en de 'receveur de artillerie'.

7. Tresorier van oorloghe

Op 24 maart 1472 (n.s) wordt de Ruple benoemd tot "tresorier van oorloghe" als opvolger van Barthelémy Trotin⁸², een functie die onder Karel de Stoute wel een bijzondere betekenis had⁸³. In de benoemingsbrief laat de hertog er geen twijfel over bestaan dat de militaire uitgaven prioritair waren 'la despence des gens de guerre de notre ordonnance et generalement tout le fait et conduite de notre tresorier des guerres estre fait acomply et furny avant toutes aultres noz despence' en dat omwille van 'le bien et seurté de nous, noz pays et subgetz'⁸⁴. Pieter Lanchals volgde de Ruple intussen op als algemeen ontvanger⁸⁵. Het was het begin van de bestendiging van de functie van 'Tresorier van Oorloghe'. In de 14de en 15de eeuw werden deze rekeningen meestal bij de "recette general" gevoegd en vinden we ook soms betalingen in de 'Chambre aux Deniers' of 'hôtel' van de Hertog⁸⁶. De permanente staat van oorlog waarin het hertogdom verkeerde noodzaakte een afzonderlijk ambtenaar om de militaire uitgaven te kunnen bijhouden. We weten uit de stukken (voornamelijk acquits) die hij ondertekende, dat hij veel meereisde met de hertog. Zijn benoemingsbrief omschrijft zijn bevoegdheden en taken duidelijk.

Alhoewel de benoemingsbrief dateerde van 24 maart, ving de eerste rekening van de Ruple aan op 1 maart en eindigde zes maanden later eind augustus⁸⁷. Op 24 maart 1472 werd in het kader van deze hervorming de Ruple ontheven van zijn functie van algemeen ontvanger en werd Barthelémy Trotin eveneens vervangen als ontvanger van oorlogen. Trotin had eerst 'provisoir' de functie van ontvanger van oorlogen waargenomen, doch werd hiervan ontheven en benoemd tot 'maistre de la chambre aux deniers de notre treschiere et tresamee compaigne la duchesse', Margareta van York. Christoffel Buridan die voorlopig algemeen ontvanger was, werd eveneens vervangen. Voor de Ruple kwam aldus de plaats open van ontvanger van oorlogen. Hij diende de 'gens de guerre' uit te betalen, alsook de ordonnantietroepen en garnizoenen 'que

---

82 J. Bartier, o.c., p. 409, n.6.

83 A.R.A.B. Rekenkamer 25542 f°1r°-v°.

84 A.R.A.B. Rekenkamer 25542 f°1r°.

85 A.D.N. B 2090 Eerste rekening P. Lanchals 24.3.1472 tot 31.12.1472.

Lanchals was begonnen als klerk onder de Ruple. Zie ook: M. Boone, Lanchals..., kol. 471.

86 M.Bruchet, Répertoire numérique, série B, p.103.

87 A.R.A.B. Rekenkamer n°25542 Premier compte de Guilbert de Ruple, conseiller et tresorier des guerres... mars 1472 a.s. (sic) - 30 aoust 1472 n.s.

avons ordonné et et pourons ordonner'⁸⁸. Ook de extraordinaire uitgaven moest hij betalen. De ontvanger van oorlogen kreeg rechtstreeks van de 'receveur general de toutes les finances', Pieter Lanchals toen - voormalig klerk van de Ruple - de nodige fondsen ter beschikking. De 'hervorming' van 26 maart 1472 was blijkbaar ingegeven om de oorlogsuitgaven beter onder controle te houden 'bien seurement diligement et songneusement conduit pour le bien et seurté de nous noz pays et subgetz'. Hij legde in handen van de hertog zelf zijn eed af.

Toch was de Ruple's eerste jaar als tesorier van oorloghe geen onverdeeld succes op militair vlak. Na een reeks succesvolle militaire campagnes moest Karel de Stoute zijn meerdere bekennen tijdens het beleg van Beauvais, dat hij afblies op 22 juli 1472. Het was zijn eerste militaire nederlaag. Symptomatisch voor de beginnende malaise is dat Philippe de Commynes, die hem sinds 8 jaar dag en nacht volgde, hem in de nacht van 7 op 8 augustus 1472 verliet, om zijn geluk te gaan beproeven in het kamp van Karels aartsvijand, Lodewijk XI⁸⁹.

De Ruple was omwille van zijn jarenlange ervaring en trouwe dienst een vertrouwenspersoon geworden. Wanneer Karel de Stoute op 30 april 1472 een lening afsluit met de stad Brugge had Karel niet persoonlijk, maar Antoine Haneron, proost van Sint-Donaas, André Colins, voorzitter van de Raad van Vlaanderen en Guilbert de Ruple als tesorier van oorlog tijdens de voorafgaande besprekingen, onderhandeld in naam van de Hertog. De lening werd afgesloten "pour les grans affaires et charges qu'il lui a convenu par aucun temps et convient journalment supporter pour la seurté, tuicion et deffense de lui de tous ses subgetz".⁹⁰ Nauwelijks één week later zou de ontvanger van Vlaanderen Christophe Buridan de kwitantie tekenen voor ontvangst van de overeengekomen 10.000 écus.⁹¹ De hertog was sinds langere tijd aanwezig in Brugge, terwijl de hertogin Margareta in het kasteel van Male verbleef, dat uitbrandde in de nacht van 15 op 16 april 1472. Intussen werden heel wat ambassadeurs van andere landen ontvangen in Brugge.⁹² Op 4 juni 1472 werd een nieuwe gelijkaardige lening afgesloten van 16.000 écus.⁹³ Eenvoudig was de taak in de trésorie de guerres allerminst. De ontvanger en zijn klerken gingen mee naar de kampen die opgetrokken werden bij de slagvelden. Zo krijgt Guillaume de le Val, klerk van Gilbert de Ruple op 15 september 1472 in het kamp van Framicourt de roerende en onroerende goederen die toebehoorden

⁸⁸ A.R.A.B. Rekenkamer n°25542 f°1 r°v°.

⁸⁹ Jean-Pierre Soisson, o.c., p. 206-207.

⁹⁰ L. Gilliodts - Van Severen, *Inventaire des archives de la ville de Bruges*, t. VI, Bruges, 1876, pp. 46-47, n°1115.

⁹¹ L. Gilliodts - Van Severen, o.c., p.47 n°1116.

⁹² Herman Vander Linden, *Itinéraires de Charles, Duc de Bourgogne, Marguerite d'York et Marie de Bourgogne (1467-1477)*, *Commission Royale d'Histoire*, 1936, p.39.

⁹³ L. Gilliodts - Van Severen, o.c., p.47 n°1117.

GUILBERT DE RUPLE

aan Jacques de le Plancque et van Guillaume de Donquerre, 'hommes d'armes'.⁹⁴ Uit rekeningen blijkt dat onder Karel de Stoute ook de tesoriers en hun klerken wapens kregen op het slagveld. Tijdens de vergadering van de Staten te Gent van 12 tot 23 februari 1473 was de Ruple als tesorier van oorlog aanwezig om de bede van 500.000 ridders en de lichte troepen voor de hertog te verdedigen⁹⁵. Het was de eerste bede in de Bourgondische Nederlanden die een looptijd had over 6 jaar⁹⁶.

Opvallende vaststelling is wel dat tijdens de regeerperiode van Karel de Stoute de mobiliteit bij de hogere ambtenarij veel groter was dan ten tijde van zijn vader Filips de Goede. Karel zal wel lessen hebben getrokken uit enkele schandalen aan de top, o.m. de affaire Rolin. Hertog Karel zal ingezien hebben dat topambtenaren die te lang op dezelfde plaats zaten te veel macht kregen en een waar machtspotentaat konden opbouwen. Rolin's clientelisme is daar wellicht hét voorbeeld van bij uitstek. De hertog wilde dat ten allen prijze verhinderen. Zo legde Guilbert de Ruple de eed als tesorier van oorlog af in de handen van de hertog zelf⁹⁷. Men kan zich aan de andere kant wel de vraag stellen of zo'n grote, bijna overdreven mobiliteit onder de ontvangers, wel zijn beoogde doel bereikte, en of dat opwoog tegenover de nadelen die het zeker moet gehad hebben. Ontvangers namen hun eigen klerken altijd mee in hun nieuwe functie (tot ze eventueel zelf in hertogelijke dienst kwamen) en deze voortdurende wijziging zal veel flexibiliteit gevraagd hebben. Ook moesten we rekening houden met een zekere 'inlooperperiode' in elke nieuwe functie. Toch was het met het aantreden van Karel de Stoute de regel.

De Ruple bleef zeker tesorier van oorlog tot 24 mei 1473.⁹⁸ Het archief van de tesorierie van oorlog is evenwel bijna volledig verloren voor deze periode⁹⁹. Het is niet achtergebleven op een of ander slagveld van Karel de Stoute zoals men zou kunnen vermoeden, maar een verdwaalde kanonbal die terecht kwam in de archiefkelder van de rekenkamer van Rijsel tijdens de Franse Revolutie besliste er anders over¹⁰⁰. Slechts enkele fragmenten zijn nog

---

⁹⁴ H. Nelis, *Catalogue des chartes du sceau de l'audience*, t.I, Bruxelles, 1915, p.289. (II, 1703).

⁹⁵ W.P. Blockmans, *Handelingen van de Leden en van de Staten van Vlaanderen (1467-1477)*, K.C.G. 1971, p.175 n.32. Zie ook Cuvelier, *Actes des états généraux des anciens pays-bas*, t.I (actes de 1427 à 1477), n°10, p. 212-214.

⁹⁶ Over de bedden ten tijde van Karel de Stoute bereiden wij thans een scriptie voor.

⁹⁷ A.R.A.Brussel, Rekenkamer n°25542 f°1v°.

⁹⁸ A.D.N. B 3540 Pièces comptables des trésorerie de guerres.

⁹⁹ Uitzondering is de rekening van Hue de Dompierre als 'tesorier des guerres' van 1.1.1475 tot 31. 8.1477. A.R.A. Brussel, Rekenkamer n° 25.543.

¹⁰⁰ K. Papin, *Het belang van het Departementaal Archief te Rijsel voor de Vlaamse genealoog*, in: *Westhoek-info*, 1992/3, p.90.

bewaard gebleven¹⁰¹. Dit maakt tevens dat we niet precies weten tot wanneer de Ruple deze functie uitoefende. Alleszins was hij begin 1474 in dienst van de hertogin.

8. Fin de carrière ?

Op 14 februari 1474 (n.s.) vinden we een vermelding van Gilbert de Ruple als 'maitre de la chambre aux deniers de la duchesse'¹⁰², terug als opvolger van Trotin¹⁰³. Kort voor 13 oktober van datzelfde jaar 1474 zou de Ruple overlijden. Het was zijn broer en erfgenaam Jehan de Ruple die de bediening overnam¹⁰⁴. Net geen 20 jaar nadat hij voor het eerst opduikt in het bronnenmateriaal, sterft hij. Een vrij korte carrière - slechts 10 jaar in hertogelijke dienst - en duidelijk abrupt afgebroken. Zijn lange verblijven op het slagveld samen met de hertog hem fataal geworden en heeft hij daar een ziekte opgelopen die het hem in de onmogelijkheid maakte nog verder deze functie uit te oefenen? Het is bekend dat Margareta van York zelf haar personeel uitkoos, maar zeer loyaal was tegenover mensen die haar echtgenoot in eer en geweten dienden. Heeft men de Ruple willen 'opvissen' en hem de minder zware opdracht geven van ontvanger van de hertogin?¹⁰⁵

Duidelijk is dat de Ruple zijn carrière door zijn vroegtijdig overlijden niet heeft kunnen afmaken. Misschien zat er nog promotie in tot rekenmeester in de rekenkamer van Rijsel, de meest prestigieuze financiële topfunctie. Anderzijds reisde de hertogin ook veel rond, veelal samen met haar stiefdochter Maria, die in 1477 haar vader opvolgde. De persoonlijke hofhouding van hertogin Margareta, opgezet in augustus 1468, telde 140 verschillende personen, waarvan er gemiddeld 90 tegelijkertijd aanwezig waren in haar gezelschap¹⁰⁶. De hertogin werd, zeker in de eerste jaren na haar huwelijk met hertog Karel omringd door adviseurs die de hertog genegen waren. Zo slaagde ze erin haar rol te spelen in de politiek van het hertogdom, en vooral in Vlaanderen, waar ze door haar presentiepolitiek zorgde voor een soort van hertogelijke controle over de steden¹⁰⁷. Ze reisde evenwel veel minder fre-

¹⁰¹ A.R.A.Brussel, Rekenkamer 25542, 1e rekening door G. de Ruple van 24 maart 1472 (ns) tot 31 augustus 1472. Verder zie A.D.N. Cumulus 16065, 16066, 16067

¹⁰² A.D.N. B 2096 (immatr. 67129, 67130).

¹⁰³ J. Bartier, o.c., p. 409.

¹⁰⁴ Universiteitsbibliotheek Gent, hs. 1053 f°58. Rekening van Pieter Lanchals van 1474. (Thans in het Rijksarchief te Gent). Met mijn bijzondere dank aan professor Antoon De Schrijver die ons wees op deze bron.

¹⁰⁵ C. Weightman, Margaret of York, duchess of burgundy 1446-1503, p.189. Tegen ons vermoeden spreekt natuurlijk het feit dat ook Trotin penningmeester van de hertogin werd na de functie van ontvanger van oorlogen te hebben uitgeoefend. Het lijkt er sterk op dat de Ruple in het spoor van Trotin carrière maakte.

¹⁰⁶ C. Weightman, o.c., p.82-84.

¹⁰⁷ C. Weightman, o.c., p.88.

GUILBERT DE RUPLE

quent dan haar man en verbleef langere periodes op dezelfde plaatsen. Dit maakte dat de hertogin samen met haar hofhouding, ontvanger inclusief, ook veel minder vermoeiende reizen diende te maken. Vanaf 9 februari 1474 bevond de hertogin zich in Gent, tot 27 juni wanneer ze vertrok naar Aalst en Brussel om op 14 juli in Maastricht aan te komen. Vanaf 29 juli was ze terug in Brussel tot half december¹⁰⁸. Haar eerste en enige bezoek aan Poperinge, geboorteplaats van de Ruple en plaats waar hij begraven werd, is de avond van de 29e en ochtend van de 30e juli 1475.¹⁰⁹ Misschien dat ze toen naar de St.-Bertinuskerk trok waar de Ruple begraven lag. Ook via het itinerarium van de hertogin komen we niet te weten waar en wanneer de Ruple overleed.

Guilbert de Ruple werd begraven in de Sint-Bertinuskerk van Poperinge, wellicht voor de kapel van de Sacramentsgilde. De graftombe bestond uit een halfverheven marmeren ligbeeld, ondersteund door vier marmeren 'lions de riviere'¹¹⁰. Het grafmonument werd tijdens de godsdienstoorlogen op het eind van de 16de eeuw vernield¹¹¹ en vervangen door een grafplaat in het hoogkoor van de kerk¹¹². Thans is deze ook verdwenen. Wat wel nog rest is de eind 15de-eeuwse Onze-Lieve-Vrouwekapel, later de kapel van het H. Sacrament genoemd, waarin de twee sluitstenen van het gewelf de wapenschilden bevat van de Ruple en zijn echtgenote Anna Suemers. Het was in deze kerk dat de Ruple enige jaren voordien een belangrijke stichting had gedaan.

9. De stichting van de zeven jaargetijden

In december 1472 verkreeg de Ruple van de hertog amortisatie voor een maximumbedrag van 25 pond grooten per jaar, en dit voor een 'zekere goddelijke dienst' in de Sint-Bertinuskerk, ingesteld voor het zielenheil van de vader van de hertog, de hertog zelf en de verzoeker en zijn echtgenote, hun voorouders, nakomelingen en weldoeners. Deze rente voor de stichting kon bezet worden op landerijen, renten en andere inkomsten, leengoederen uitgesloten¹¹³. De effectieve stichting gebeurde evenwel nog niet in 1472, maar pas na de dood van de Ruple. In 1476 vinden we een kladontwerp van de stichting, vooral

---

¹⁰⁸ H. Vander Linden, *Itinéraires de Charles, duc de Bourgogne, Marguerite d'York & Marie de Bourgogne 1467-1477, K.C.G.* 1936, pp.59-65.

¹⁰⁹ H. Vander Linden, o.c., p.68.

¹¹⁰ Bibliotheek Universiteit Gent, afdeling handschriften, G 12925, *Epitaphier des Flandres*, f°102. (16de-eeuws, voor 1566).

¹¹¹ J. Opdedrinck, *Poperinge en omstreken tijdens de Godsdienstberoerten der XVIe eeuw*, Brugge, 1898, p. 53-54.

¹¹² Archief Dekenij Poperinge (verder afgekort als A.D.P.) II 4 B/5.8, *Rekening Sint-Bertinuskerk 1619*, zonder f°, bij de ontvangsten van 'sepulturen', "neffens de sepulture van Mre Guillebert de Rupele".

¹¹³ ADN B 1609, Register van charters, f°125-126. Copie in ADN B 2091 n°3.

bedoeld om de financiële kant van de zaak te regelen¹¹⁴ waarin enige problemen waren opgedoken na het overlijden van de Ruple, en op 5 augustus 1478 is er dan sprake van de officiële stichting¹¹⁵, bekrachtigd door de abt van St.-Bertijns, Jean de Lannoy. Het betrof de instelling van de 7 getijden¹¹⁶, ten eeuwigden dage te vieren door 7 priesters en een koster in de St.-Bertinuskerk. Er waren tevens 31 prebendes aan verbonden, waarvan er 11 bestemd waren voor vrienden van de stichters, 2 voor de zusters van St.-Jan¹¹⁷, 2 voor de hospitaalzusters¹¹⁸ en 16 voor de armen. De toewijzing diende te gebeuren door de gouverneurs van de St.-Sacramantsgilde. De Ruple is dus geenszins de stichter van deze Gilde zoals soms verkeerdelijk werd vermeld. Deze stichting volledig bespreken zou ons hier te ver leiden. Deze zullen wij later in een andere bijdrage bespreken.

10. Zijn privé-leven

Alhoewel trossiers in de 15de eeuw meereisden met de hertog of hertogin hadden zij ook wel een vaste verblijfplaats. Voor de Ruple slaagden we er niet in om deze terug te vinden. Noch in Rijsel¹¹⁹, standplaats van de rekenkamer waar de controle gebeurde van zijn rekeningen, noch in Dijon¹²⁰ of Beaune. Ook voor Brugge en St.-Omaars konden we geen relevante gegevens vinden. Misschien is hij wel blijven wonen in zijn geboortestad Poperinge, waar hij

¹¹⁴ ADP 1e reeks n°1

¹¹⁵ Bibliothèque Municipale de Saint-Omer, Manuscrits 803, tome VIII, n°67, p.109-115. Zie ook: D.Haigneré & O. Bled, *Les chartes de Saint-Bertin d'après la cartulaire de Dom Dewitte, Saint-Omer, 1886-1899, t.4, n°3404, p.23-24* (enkel regist, geen volledige uitgave van de tekst).

¹¹⁶ P. Trio, *Middeleeuwse broederschappen in de Nederlanden*, in: *Trajecta*, 3 (1994), 2, p.102. Zie verder ook C. Langlois en P. Goujard, *Les confréries du Moyen Age à nos jours. Nouvelles approches*, in: *Sociabilité, Culture et Patrimoine. Cahiers du CRHIS*, publications de l'Université de Rouen, n°211,1995/3.

¹¹⁷ Met de hiergenoemde zusters van St.-Jan bedoelde men het klooster der zusters Penitenten, daar dit klooster gelegen was in de St.-Jansparochie in Poperinge. Zie hierrond: J. Opeddrinck, *Het klooster der Zusters Penitenten 1413-1913*, Brugge, 1914, p.7.

¹¹⁸ Het betreft het klooster van de Gasthuiszusters, sinds 1312 in de stad aanwezig.

¹¹⁹ A. Benoit, *Quelques hôtels particuliers de Lille au temps de Philippe le Bon*, in: *Bulletin de la Commission Historique du département du Nord*, t. XXXVII, 1959, pp. 129-136.

¹²⁰ Archives Municipales de Dijon, L 159, *Rôles du feu* 1464 (72e). Verschillende topmensen uit de administratie van het hertogdom hadden er een huis: meester Jehan Gros, audiencier; verschillende raadsheren, edelen en militairen, meester Jehan de Molesmes, secretaris,... Archives Municipales de Dijon, L 160, *Rôles du feu* 1460. id. *Rôle* 1469-1470. Zie ook F. Humbert, *Les finances municipales de Dijon du milieu du XIVe siècle à 1477*, Publication de l'Université de Dijon XXIII, Paris, 1961, pp. 24 en 177-178.

GUILBERT DE RUPLE

uiteindelijk begraven werd.

Guilbert de Ruple was gehuwd met Anna Suemers. De familienaam Suemers konden we evenwel nergens anders terugvinden¹²¹. Toch moet zij uit het Ieperse afkomstig zijn, want Guilbert de Ruple zou later in haar naam optreden omwille van enkele lenen van het Ieperse leenhof gehouden. Zij overleefde hem en zou ten laatste in 1476 hertrouwen met Jan Van der Scaghe, raadsheer en ontvanger van de bede van Holland, Friesland,... (in 1476) en ooit nog klerk van de Ruple¹²². Anna Suemers werd in 1474, kort na het overlijden van haar man poorteres van Ieper. Het hoge bedrag van 24 pond dat ze hiervoor betaalde wijst op haar zeer goeode toestand. Wanneer ze terug ontpoorterde komen we niet te weten¹²³

Voor het overige is er van de Ruple niets bekend. De kroniekschrijvers vermelden hem niet en er zijn geen aanwijzingen dat hij deel heeft gehad in de intriges aan het hof tussen de verschillende clans. Hij was geen lid van de Gilde van den Drooghen Boom in Brugge en dus blijkbaar geen societyman van zijn tijd¹²⁴, maar duidelijk een technocraat. Zijn leerling-opvolger Pieter Lanchals was bijvoorbeeld wel lid van de gilde¹²⁵. Ook de abt van St.-Bertijns was lid van de gilde geweest¹²⁶.

De verdiensten die aan de functies van de Ruple verbonden waren werden hierboven reeds gedeeltelijk besproken. Toch hadden de ontvangers nog extra inkomsten: de hertog kon hen bij speciale gelegenheden bedenken met giften van verschillende aard. Daar vonden wij voor de Ruple enkele verwijzingen naar, al moeten we volledigheidshalve vermelden dat wij daarop niet alle rekeningen hebben nagezien. Nog tijdens zijn eerste jaar als algemeen ontvanger van de 'recette generale' van 1464-1465 krijgt hij bovenop zijn vast-

---

¹²¹ Een eerste vermoeden dat ze misschien uit Bourgondië afkomstig was, moesten we ook verlaten na een literatuuronderzoek. M.-Th. Caron, *La noblesse dans le Duché de Bourgogne 1315-1477*, P.U.L., 1987.

¹²² A.D.P. Reeks 1 Charters n°1. We vinden in de Ruple's eerste rekening van de recette generale van 1 oktober 1464 tot 30 september 1465 ook al vermelding van een Haquinet de le Scaghe als klerk van de Ruple. ADN B 2054 f°259r°.

¹²³ A.R.A.B. Rekenkamer 38698, Stadsrekening Ieper 1.1.1474ns - 31.12.1474, f°6v° "over 't consent huer bider wet ghedaen huer poorterscip te moghen commen beslapene binder Ypermaerct eerstcommende". Zie ook: K.B. Brussel, Fonds Merghelynck 21 t.4, f°99. Door een lacune in de poortersboeken van 26.01.1469ns tot 12.4.1481ns komen we de datum van haar ontpoorting niet te weten.

¹²⁴ Zie o.a. R. Strohm, Muzikaal en artistiek beschermeerschap in het Brugse Ghilde vanden Drooghen Boome, in: *Biekorf*, 83, 1983/1, p.5-18. A. De Schodt, Confrérie de Notre-Dame de l'Arbre Sec, in: *Société d'Emulation de Bruges*, 28, 1876-1877, p. 141-187.

¹²⁵ Stadsarchief Brugge n° 505 Gilde Drooghenboom, groot register f°51r°.

¹²⁶ Stadsarchief Brugge n° 505 Gilde Drooghenboom, klein register f°32v°. Het betreft hier een lijst van de overleden leden van de gilde, zie f°30r°. Wellicht gaat het hier over de in 1473 overleden Guillaume Fillastre.

gestelde wedde van 1415 frank van 32 groten, ook nog eens 300 frank vanwege de hertog 'de grace especial pour les bons loyaulx et agreables services que ledit Guilbert de Ruple lui a faiz par ci devant, fait de jour en jour, a grans despens eure et diligence et fera en temps avenir'¹²⁷. Behalve zijn wedde van 3 frank van 32 groten vlaams per dag genoot hij dus ook nog van 'autres drois prouffiz et emolumens accoustumez et appartenant audict office tant comme il nous plaira'.¹²⁸ Niettegenstaande er in de benoemingsbrief staat dat naast die wedde van 3 fr. per dag de ontvanger niets meer mocht vragen, krijgt de Ruple ook nog tijdens het jaar 1464-1465 een extra van 160 ponden van 40 groten 'pour ses sallaires, paines et travaux'.¹²⁹ Duidelijke opgave van deze bijkomende voordelen zijn nergens te vinden. Naast de reeds genoemde giften door de hertog zelf, was hij bvb. vrijgesteld van de heffing in 1470 op leengoederen, waarvan hij er verschillende bezat in de Ieperse kasselrij.

De ambtenarij was evenwel sterk onderhevig aan wat wij nu corruptie zouden noemen, maar wat toen nog min of meer algemeen aanvaard werd. De giften of 'pots de vins' die vooral door steden en kasselrijbesturen werden gegeven aan o.a. het gevolg van de hertog waren zo sterk ingeburgerd dat er slechts zelden reactie op kwam, terwijl iedereen wist dat het vele malen corruptie was die werd gepleegd. Bepaalde steden hielden het enkel op een algemene post in de uitgaven van de stadsrekeningen, wat onverbloemd hun bedoeling laat kennen: vooral de commissarissen die nazicht deden van de rekeningen niet al te veel informatie te geven omtrent de 'informele' netwerken die bestonden. Zo werd voor Brugge bij de controle op de rekening van 1467 hieromtrent opmerkingen gemaakt en werd de stad verplicht tot het bijhouden van een register met vermelding van de uitgedeelde presentwijnen¹³⁰. Dergelijk register is inderdaad voor 1468 bewaard gebleven en biedt in verschillende opzichten interessante informatie. De Ruple krijgt er in 1468 drie keer voor 4 pond wijn aangeboden. Eén keer bevindt hij zich in het gezelschap van de hertog, een andere keer samen met de heer van Gruuthuuse, Pieter Bladelin, Jan Arnolfini e.a., een derde keer alleen. Niet zo spectaculair veel vermeldingen, maar we leren uit deze lijst dat de argentier niet altijd in het gezelschap van de hertog meereisde. We gaan er dan wel van uit dat, als hij zich in de stad bevond, hij steeds presentwijn aangeboden kreeg, wat we vermoeden na lezing van het volledige register¹³¹. Alleszins wijst het bedrag van 4 pond wijn wat hij telkenmale kreeg toch op het belang van zijn functie¹³². De Ruple kreeg samen met een aantal andere topmensen uit de Bourgondische

¹²⁷ ADN B 2054 f°130r°, verleend op 4 en 18 maart 1465 te Brussel.

¹²⁸ A.D.N. B 2054 f°1r°.

¹²⁹ ADN B 2054 f°230r°, verleend voor de 13 maanden van de rekening.

¹³⁰ Stadsarchief Brugge, Stadsrekening 2-9-1466 à 1-9-1467 f°20r°.

¹³¹ Stadsarchief Brugge 277, Register van presentwijnen, vanaf 2 september 1468.

¹³² id. f°19v° dd. 10-11-1468; f° 53r° dd. 5-4-1469 en f°74v°-75r° dd. 14-6-1469.

GUILBERT DE RUPLE

administratie in 1469 van de provincie Zeeland een rente. Voor de Ruple bedroeg deze 40 "lions" op jaarbasis¹³³ Zeeland hoopte zo een goede relatie te hebben met de top van de bourgondische administratie en er voordeel uit te halen. Opvallend hierbij is dat zijn klerk, Johan Van der Scaghe, later ontvanger van de beden werd van Holland. Ook Pieter Lanchals had de goede connecties in Holland-Zeeland van zijn leermeester geërfd¹³⁴.

Het leenregister van het Ieperse leenhof, opgesteld in 1470 met het oog op de taxatie van leenhouders, geeft 6 leengoederen op die de Ruple bezit. De fonciere lenen zijn gelegen in de parochies Elverdinge, Vlamertinge, Boezinge en Oostvleteren en hebben samen een oppervlakte van 21 gemeten 1 lijn. Daarnaast is er nog een leen gehouden van de spijker van Ieper en een graanrente in Langemark. Alle lenen samen hebben een jaarlijkse opbrengst van 44 pond parisis, geen rekening gehouden met het leen in Vlamertinge gelegen waar geen jaarlijkse opbrengst werd van opgegeven¹³⁵. Toch geeft dit register geen exhaustieve opgave van de leengoederen die de Ruple bezat. Guilbert de Ruple was ook heer van de heerlijkheid 'thulsbussche' in Voormezele¹³⁶. In 1465 procedeerden de religieuzen van de abdij van Voormezele tegen de Ruple i.v.m. de rechten op deze heerlijkheid. In 1517 was meester Jan de Ruple 'proprietaris van hetzelfde bos', waarop een rente van 16 p.p. was bezet ten voordele van de stichting van de Ruple in de St.-Bertinuskerk¹³⁷. Nog in 1768 is er sprake van deze 21 gemeten bos¹³⁸ gelegen in Voormezele en Wijtschate¹³⁹. Deze Jan de Ruple was de broer van Guilbert en erfgenaam van zijn leengoederen. De andere leengoederen waren in 1514 alleszins niet meer in de handen van de familie de Ruple. We hebben omwille van het feit dat Jan de Ruple de leengoederen erfde van Guilbert het bewijs in handen dat Guilbert zelf geen nakomelingen had. Zoals in de inleiding reeds aangehaald is de aanwezigheid van de familie na het overlijden van Guilbert enkel nog te situeren op het lokale vlak. Guilbert heeft van zijn positie geen gebruik gemaakt om familieleden in de hertogelijke administratie binnen te loodsen tenzij zijn broer die korte tijd van hem de bediening van penningmeester van de hertogin overnam.

---

¹³³ J. Bartier, *Légistes...*, p. 135.

¹³⁴ M. Boone, Pieter Lanchals, kol. 474.

¹³⁵ S.A.I. Fonds Cordonnier n°13 f°54r°. In de rand: 'Il est agent de Monseigneur et pour ce en son ordonnance'.

¹³⁶ R.A.G. Raad van Vlaanderen 2389, Sententiën 1.10.1465 - 14.1.1466 (n.s.), f°1v°.

¹³⁷ A.D.P. II C3 E18, Rekening H. Sacramentsgilde 1738, verwijzend naar oorkonde van 20 februari 1516 (a.s.).

¹³⁸ A.D.P. II C3 E18 Rekening H. Sacramentsgilde 1768 f°2r° 'makende dese rente deel vande fondatie van dhr. Guilebert de Ruple fondateur deser gulde'.

¹³⁹ K. de Flou, *Woordenboek der toponymie*, VI, kol.749-750.

Poppeinghe.

À l'entrée à l'entrée devant la chapelle
du s.^t Sarramant est une grande fontaine
de + pierre de Lion de pierre, au centre
il y a une femme long bec à deux bossa

Hic iacet Guillelmus de Poppeo quondam
receptor generalis archiepiscopi et Chépauxensis
atque consularis multitudine principum David
Burgundie et Comitis Flandriae, videlicet
Philippi et Caroli eius filii, qui una cum
dominella Anna Gulmeis eius uxore in
par. s.^t s.^t de Poppeo: constituit
sepulchrum hanc memoriam
proprietatis dicitur: dicitur, qui obiit anno
1474. Erato pro eo.

GUILBERT DE RUPLE

De ordonnantie van Thionville (1473) zorgde voor de creatie van het Parlement van Mechelen én een verdere reorganisatie van de financiën van de Bourgondische staat. De rekenkamer van Rijsel en Brussel werden opgeheven en voortaan zou enkel in Mechelen een rekenkamer voor de 'pays de par-deça' gehouden worden¹⁴⁰. Nogmaals een bewijs van de centralisatie-politiek van de hertog.

Jean-Pierre Soisson, oud minister van staat (in Frankrijk) en Bourgondiër in hart en nieren schreef ooit over Karel de Stoute: 'Charles n'aime pas les visages nouveaux'¹⁴¹. Dat klopt wonderwel. Eens het vertrouwen van de hertog gewonnen bleef men in diens gratie. Zo is het de Ruple vergaan. Zoals zijn carrière abrupt werd afgebroken, zo zou het ook zijn meester vergaan, op het slagveld van Nancy.

---

¹⁴⁰ Jean-Pierre Soisson, o.c., p. 178. Meer bepaald zie: L.-Th. Maes en G. Dogaer, A propos l'ordonnance de Thionville promulguée par Charles le Téméraire en 1473, in: *Annales de Bourgogne*, t. XLV, 1973, p.45-49.

¹⁴¹ Jean-Pierre Soisson, o.c., p. 223.